

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Власник: СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.	Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина« Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује рачунају се јефтине.	Одговорни уредник: ЂОКА РАДУЛОВИЋ.
	на $\frac{1}{4}$ годину 6 Кр. на $\frac{1}{2}$ године 3 » на $\frac{3}{4}$ године 2 » Поједини бројеви 10 пот.		

КАКАВ ТРЕБА ДА ЈЕ ЧОВЕК?

Учитељском Приправнику у Сомбору. — Ваше писмо, пуно нарицања и женски клетви, примио сам. Одговарам на њ јавно зато што хоћу да изјавим: није достојно човека кукати, и за такав дует нека нико не тражи мој глас, јер сам нем за таку песму. И без тога, мислим да нисте имали разлога да се жалостите у писму. *Нови Србин* вам је забрањен! А ја ћу вам отворено рећи: ја се томе радујем. И камо среће, кад би био забрањен сваком беднику који живи по туђој, а не по својој вољи, и кад би та забрана успела да наш лист избије из недостојних руку! Јер, нама број не треба, нама требају личности, индивидуалности, које само своју савест питају: шта да раде, шта да воле, шта да помажу. Личности нам требају које не верују да човеку неко може што забранити, да му може одузети слободу, него живе по речи: »избише ме, али ме не забеле; тукоше ме, али не осетих; кад се пробудим, ићи ћу опет да тражим то.«

Разумите, дакле, добро: наш лист се, као и сваки други, као и свака књига, као и сваки посао може забранити само ономе, коме не треба. А онај, који зна да има само један жи-

вот да живи, па неће тај један да проживи по вољи Хомерова или нашег Терзита; који пева са Гусларем:

Мрет ми данас или мрети сутра,
Боље данас о мање грехоте,
тај ће радити онако како му је Бог казао да је најбоље, а не ће се освртати на Терзите душом или телом.

Исто је тако неукусна ваша тужбалица ради мога затвора. Ваш разлог моју телесну слабост, и болест, ја не признајем. Није несрећан онај који је сиромаш, и који је у свом сиромаштву болестан, и усамљен, него онај чији дух малакше под утисцима из спољашњег света, чије срце је сиромашно добром вољом, веселом, оптимизмом. Човек малог духа, оскудан срцем, пада у ојачање кад на тисућу јутара своје земље није умео да наодо још једно јутро; и колико породица изгуби задовољство, и осећа живот као немио терет само зато што је загорело шесто јело за ручак! Ставите таког човека у прилике које су заиста очајне, његова несрећа неће бити ништа већа: сви смо ми, сваки дан, онолико срећни и несрећни, колико то умемо бити.

Тако исто не прихватам ни вашу реч о »талогу друштва.« У болници робова, ја сам нашао исте људе, које сам био оставио на слободи: ситничаре и великодушне, опоре и меке, се-

бичне и увиђавне. А то је сасвим природно кад знамо да ће ти робови бити на слободи да су са слободе ушли у тавницу; дн нису једини кривци они које је окрзнуо зубац са точка судске машинерије, пошто се највећи кривци вешто крећу међу зубцима параграфа.

И без тога, зар нама не треба бити и на висинама, и у низинама људскога живота? Зар да жалимо ако нам помогну да окусимо све оно што је човеку намењено и спремно на овој земљи?

Човек који зна своју дужност, и хоће да је изврши пре но што склопи руке на вечити одмор, он нема времена за кукање и нарицање, па радило се о изгубљеној слободи, или здрављу, или имању. И ви, и вама слични, не осврћите се на оно што је било, него ходите да градимо будућност. У овоме, ја сам вам друг, и ни у чем другом.

»Нови Србин«.

АРТЕСКИ БУНАРИ.

Био сам у фекетићу на вашару — тако ми прича наш један човек — па од дугог времена отидемо нас двојица у кавану. Сели смо и заповедимо каву, а поред ње и чашу воде. Кад сам попио каву, узмем чашу с водом

ПОДЛИСТАК.

ПРИЧА О ЈЕДНОЈ КАПЉИЦИ.

(Свршетак).

Непријатељ бежи а победиоци га гоне и одмичу све даље и даље.

Остаје поље разривено, крвљу покапано, застрто поломљеним оружјем, рањеницима и лешевима.

Све то гледа мајчина суза. И би јој тешко, врло тешко!

И не могаше више остати у облаку па паде доле. Паде на чело рањенику који остављен лежаше крај свога топа.

Лежао је у тешкој несвестици. Мајчина суза га пробуди. Збуњено гледаше око себе и осети хладну капљицу на врелом челу свом.

Ох — уздахну рањеник — како је слатка суза материна.

Како је блага! као мелем благи хлади чело усијано — ох! мајко моја!

Јекну рањеник.

А на тај глас дојурише с носилима и понесоше га у болницу.

Понесоше и мајчину сузу, која је трептала на челу његову.

У граду их дочекаше девојке са цвећем у рукама. И обасуше одар рањеницима.

А мајчина суза лагано се скотрља и паде на румену ружу која лежаше на носилима.

И ту заблиста као алам драги.

Једна од дворила узне румену ружу и остави је на отворен прозор.

На пољу је сијало благо јесење сунце. Оно опази залуталу алемову капљицу и сети се своје мајке. Подиже је и понесе.

Сунчева мајка се обрадовала кад је опет угледала мајчину сузу.

Много је добра већ учинила ова бистра капљица, али својој мети никако да стигне,

И опет је поверише ветру. Био је хладан северни ветар. Мала се капљица поче смрзавати. И створи се од бистре алемове капљице сјајна звездица. Ветар је носио много хиљада таквих звездица од којих се створио густ облак.

Облак је летео брзо и надвио се над великим брдом.

Ту је стајао цео дан. Пред вече поче падати снег.

Мала звездица паде са осталим пахуљицама доле. Паде на капу неког дечака, који је журио улицом.

То је био Васа. Ноћ га затекла у друштву са неваљалим друговима који се састајали у некој стаји и ту су пушили дуван украден од газде, трошили новац који су добили на дар да купе себи корисне ствари.

Васа је журио а кад се лагано ушнућао у своју собу, бацио је капу на прозор. Снежне се пахуљице топиле у топлој изби. Истопила се и мала атем капљица, дуго је блистала на Васиной капи. Али ноћ је дуга у изаб је топла и капљица биваше све лакша и лакша. Хтеде да полети у облаке, али се заустави на леденом окну од прозора.

Окно је било ледено а по њему се смрзавала пара и стварало се и шарало се цвеће и лишће. Васа се није пробудио. Загледао се у то лепо цвеће и лишће па му се један цвет учинио познат. Где га је само видео?

Тамо далеко — у малој башти — цветала

и напијем се. Вода у чаши бистра као суза, као да је онај час са извора, и ладна баш као што је и на извору! Питам кавезију: Каква је то вода? а човек ми рече артеиска.

— Па откуд вам иде, и где су ти бунари?

— Па драги мој брате, имамо ми овде шест седам оваких бунара.

— Па ко вам их је избушио?

— Има ти мајстора, и они су то све лепо удесили.

— А ко их је платио?

— Ко? Мислите општина?! Није. Ми смо молили општину, ал' они неће, знате, није њима стало за народ, само нек је њима добро, а ми се договоримо, па у два три сокака заиђемо, па накупимо у свакој кући по мало, давали су људи по десет и 20 круна док нисмо накупили толико, колико треба за један бунар.

— А колико вас стаје бунар?

— Нас стаје сваки 500 круна.

— Како то?

— Ево како.

— Ми купимо материјал, узмемо наше људе за надничаре и раденике а имамо нашег једног занатлију, који то разуме, па он надгледа и пази да се то добро уради.

— А шта њима за то платите?

— Па како се погодимо, али и то не сме бити скупо.

Тако ето раде паметни и свесни људи. Они се брину о своме здрављу, јер после ваздуха, чиста, бистра, и свежа вода је најнужнија. А може ли бити здравије воде од ове артеиске?

Не може, јер ту воду гони и тера струја горе изнад земљине површине.

А шта је код нас?

И ми имамо неколико тако званих дубоких, бунара. И ово би биле донекле здравије воде од оних бунара што их има овде у нас по селу. Али и ови имају своје велике мане. Ови су бунари врло скупи. Сваки од ових стаје нашу општину 1400 круна, само бушење овога. Осим тога шмркови, који се кваре редовно сваке недеље.

За што општина не буши ове артеиске бунаре? Њена је дужност да се стара за здравље својих житеља.

Нека закопава и нека уклања оне бунаре близу бара, који кује и сеју

је вигана. У ње је цвеће као звезда ова? Да!

Васа зирумени и уздахну! Би му тешко на срцу.

Сетио се своје миле мајке своје браће и сестара. Сетио се како сиротују и како је пате.

Кад је онако горко уздахнуо онај ледени цветић се растопио, претворио се у бистру, алемовку капљицу која је лагано клизила по замрзнутом прозору.

Васи се учини сад ова капљица позната, тако позната.

И наједаред види пред собом тужно лице своје мајке и једну сузу, која јој је тако клизила низ увеле образе.

Мајчина суза! То је мајчина суза! зајеца Васа.

Мајко моја, више нећеш због менв заплакати никад више!

Јецео је Васа.

И одржао је реч.

А ону алемову кипљицу однело је сунце својој мајци а она је нанизала на ниску од светих суза коју носи око врата.

заразне болести. Ако сиромашнији људи у општини не могу да се добро хране а они нека имају бар добру воду. Или је зар боље кад свака водоноша замаче своју ђупу у бунар, а Бог би је знао кад је прала суде.

Ако већ општина то неће, а оно треба да учине грађани међу собом, као што учинише и они у фекетићу, да не падне на нас она чивуцка примедба:

Тако богата општина па нема свашта.

ШТА ЈЕ МАТИЦА СРПСКА?

Нноги наши ратари су узимали од Матице новац у зајам на земљу. Стога многи мисле да је Матица новчани завод, или како се кратко каже, каса. Матица јесте да даје зајмове на земљу, али она ипак није новчан завод. Матица је српско књижевно и просветно друштво. Матица има новаца, па да не би стајао без користи, новац се издаје под интерес, и то сталан интерес, обично 6 од сто. Тако је Матица испомогла многога Србина. Али она ипак није новчан завод.

Откуд Матици новац?

Један део имања њена чини чланарина коју чланови улажу већ од почетка Матице, од 88 година; чист приход од чланарине сетроши на штампање књига.

Други део њена имања су оставили просвећени Срби као задужбину на издавање добрих српских књига.

Трећи део њена имања су дали људи добра срца да се од њега школују добри српски ђаци, те се сад заиста школује сваке године 50 њих.

Сав тај новац скупа износи преко 3 милиона.

Члан Матице Српске може постати сваки ваљан Србин који у Благажницу Матичину положи 100 круна од једанпут или за пет година по 20 круна. Честица од 20 круна може се отплаћивати по 2 круне на месец. Сваки члан добива сваке године око 10 српских књига.

Матица српска издаје Књиге за Народ и даје сваке године 5 таквих књига и 1 календар за 1 круну.

Сваки добар Србин треба да постане члан Матице Српске, јер ће тако помоћи српску књигу и просвету. Ко не може бити члан, треба да купује њене књиге, јер и тако помаже просвету.

Књиге за народ. Матице Српске штампају се и биће готове за коју, недељу. Међу њима има науке и забаве. Може ли бити што забавније од песама о Боју на Косову, а изићи ће велика песмарица у две књиге и 25 песама о Боју на Косову. Забавне су и Шаљиве Народне Приповетке. Поучне су Приче о Св. Сави и Женидба и Удадба. Календар је и забава и поучан и има око 30 лепих слика. Свих шест књига скупа стоје само 1 круну. Сад, кад су настали тешки дани за српску просвету, дужност је свакога Србина да књигама просвећује народ. А јефттинијих и бољих књига за народ нема од ових Митичиних.

Ситан народни рад је данас познат сваком Србину. Ситан народни рад је у томе: сви радимо на народном послу помало, а од наших малих ученика изиће нешто велико: сви ра-

димо народни посао припадом, датом приликом, тако да ником није тешко али ако стално радимо, и сви, од нашег узгредног рада буде велико народно дело, имали тога, ко не би могао наћи бар 10 претплатника на Матичине књиге за народ? Особито кад се за 1 круну да 6 књига, и то лепих забавних и поучних. Шта бисте сви могли учинити за народно просвећивање, кад бисмо сваке године помогли да се растури десетине хиљада ових књига, а без нашег великог труда? А сви могу помоћи, ако хоће само »Треба Хтети каже наш песник.

Вести из места.

Касапски пањеве. Наши касапи њихове пањеве и вешала за месо, после сваке недељне пијаце угурају у кафанску авлију иза капије, где под вешдрим небом до идућих пијаца стоје.

Около тих пањева нечистоћа и свакојаког гада. Чудимо се, да то чланови здравственог одбора не виде.

Ваљало би одредити, да касапи сазидају себи једну шупу макар од дасака, те њихове пањеве под кључом да држе, како неби никаква нечистоћа дошла близу њих.

Риба у каналу. Пре неколико дана нагрнула риба у каналу према шлајсу. Искупио се силан свет, те гледа. Ватају је черенчари. док једном не поче је ватати и народ и то голим рукама.

Па одкуда толика риба?

У Врбасу постоји кудељна фабрика, и она по свој прилици има воде, коју употребљава за испирање кудеље. Биће, да је та фабрика ту воду испустила у канал, а ова вода је отровала сву каналску воду, те је риба која се налазила у води, од тог кудељног смрада бегала овамо даље, бегала да се не угуши.

Наше поглаварство је учинило нужне мере, да се хватање ове рибе обустави, и одмах је јавило ово жупанијском лекару, који је опет наредио, да се строго испита, је ли риба болесна. Наватано је сваке врсте риба и послато је да се испитају, и исто тако и вода, јер је сва поцрнела од оног кудељног ђубрета и смрди.

Но и с друге стране има општина штете. У каналу ће нестати рибе, а арендаш има право да тражи отштету од општине. Истина он вата сад много рибе. Али на што му је, кад нема коме да прода, и мора по јефтин новац да да. А шта ће бити до године док не буде рибе? Он аренду мора платити, а рибе било не било.

Но и ту се поглаварство побринуло, а треба још и више да се брине. Нека се покупе сви узроци и докази против ове кудељне фабрике, па нека општина тужи, и нека од ње тражи отштету.

И наш свет нека пази мало на употребу ове каналске воде, и ако је употребљава, нека пази за што?

Ова вода има у себи већ неке болесне саставке, па је добро да се причувамо, да не навучемо на себе болест.

Имамо ли смисла за напредан живот? Као што се то код Матице Српске видело, да су изабрати чланови Управног и Надзорног одбора

(једни нису ни знали да су изабрати) готово никад или ретко посећивали одржате седнице. услед којег немара до чега је дошло својма нама је познато, тако исто ствјима са члановима наших добротворних, политичких и новчаних и бог те пита каквих просветних установа.

Дођели каква скупштина, многи ће још и кортешовати, да га изабери у какав било одбор и не пођели му за руком срце и невоља. Многи опет би рају се у таке одборе где ама ни беле незнају рећи а многе опет силом натерају да се прими у какав одбор. Тако да су једни и исти чланови готово свију одбора. Но требали радити, ниједнога нема.

Отрезнимо се и ми једном. Пођимо и ми напреднијим путем.

На пример код општине треба да имамо у представничком телу доста разумних људи, да ће се за чланове финансијског, економског, школског и т. д. одбора моћи изабрати онакови, који ће схватити свој положај и трудити се, да поверену му задаћу на напредак нашега места и грађанства савесно и тачно извршава.

Па као што стојимо код политичне општине тако исто и код осталих наших свију јавних просветних, новчаних и хуманих установа.

Узми мо се на ум! И ако немамо свугде хиљада и уложних књижица, дође какав Лаза К. Манојловић, који ће нам однети оно што нам је најдражије а оно богме неће моћи ни стари ни нови одбор ничим надокнадити.

Добротвори срп. Сокола г. Милутин Везилић приложио је 20 круна српском соколу у месту, хвала му.

Старешинство.

Вести са стране.

Несрећа на железници Брашова. На железничкој станици Ботфалу окрзнула је локомотива будимпештански особни воз, те је измрвила дуваре неких кола. Један ратар је убијен, а пет путника је озлеђено. Чувар и два железничка намешт. ухапшена су.

Судар чамца са бродом Мохач. Луче се један чамац, у којему је седело пет питих радника, сударио са паробродом »Њугат«. Чамац се искрхао, мада је пароброд заустављен. Три радника су спасена, а двојица се удавили.

Крвава побуна штрајкача у Америци. Из Тринидада у Америци јављају, да је између штрајкача и чувара једног угљеног рудника дошло до крвавог окршаја, који је трајао три сата. С обе стране има мртвих и рањених. Штрајкачи су Грци, који су се после балканског рата вратили у Америку. У Тринидад је послата војска, да успостави мир и ред.

10.000 Пошт. госп. 23./9. 1897. почео је Привредников рад, а до 1./9. 1913, дакле првих 16 година сместио је и збринуо Привредник равно 10.000 ђака у шегрте (и 250 девојчица).

Сад је већ лакше, јер сад разуме и увиђа свако, а тиме се олакшава посао заузимљивим пријатељима омладине. Од сад се морамо боље и све боље журити, јер у нашим крајевима има још места за 200.000 ваља-

них занатлија, трговаца привредника свију струка, па ако се не би боље журили требаће онда 200 година, да се заостатак попуни.

Шаљите, дакле, све у свет што је способно — макар и сиромашни били — а они ће данас сутра школовати и у свему напредни и од користи бити.

С поштовањем

Управа Привредника.

Књижевни прикази.

Иашла је из штампе и по реду се разашиле моја нова књига: *Рат у Албанији и око Скадра.* 1912, и 1913. године.

Покушао сам да изнесем у овој књизи оно, што ме је у балканском рату највише задивљавало: Прелаз српске војске кроз Албанију на море. У рату није најстрашније онда, када загрми топ, запуца пушка и треба стати непријатељу прса у прса. Најтеже је било онда, када су великоделења српске војске ушла у борбу не само са људима, него са природом. Онда, када су десет и једанајест дана ишли по страховитим, скоро непроходним кршевима, по снегу и киши, када су се борили са глађу и жеђу.

У историји света има само три примера, да су већа оделења војске прелазила скоро непроходне, горостане планине и изазвала дивљење својих савременика и дивљење доцнијих нараштаја. То је прелаз Ханибала и његове војске преко Алпа, прелаз Карла великог и прелаз Наполеонове војске преко Алпа. Колико ми је год било могуће проучавао сам те прелазе и срањивао их са прелазом српске војске преко албанских кршева, Прелаз српске војске био је ван сваке сумње — најстраховитије.

О томе пролазу покупио сам белешке од можда стотину војника. Слушао сам о томе од оних, који су водили, слушао сам од официра, полофисира и редова. Слушао још за врућа трага, када је глас војника још дрхтао, и када су му играли мишићи на лицу и телу при сећању на оне страхоте,

Сличну, надчовечну борбу имали су да издрже Црногорци, када се бригадир Јанко Вукотић враћао са својим оделењем из Баковице под Скадар.

Већи део књиге црта ове прелазе, о којима је до сад тако мало писано, и говорило о значају њиховом. Други део књиге говори о борбама око Скадра и о заузећу Скадра.

У овој књизи има велика слика Скадра и положаја око Скадра (40 сантиметара дугачка) коју је израдио артиљеријски мајор Илија Петковић, са мелгушког виси, и уступио ми је за ову књигу. Има земљописна карта оних крајева, преко којих је српска војска избила на море. И има 30 слика које приказују поједине пределе кроз које је пролазила српска и црногорска војска. Има слика, које приказују Медову, Љеш, околину Скадра, оцене са Бардањола итд.

Те слике, са изузетком две-три, нису до сад нигде изнесене, а израђене су и штампане су на веома финој, глаткој хартији у једном од највећих чешких уметничких завода. Књига је штампана на финој хартији, скоро у истој величини, као и она »Рат на Косову и Стариј Србији«.

Цена је књизи 2 круне, (2 динара). Ко узме једну књигу, треба да пошаље за сваку књигу 20 потура поштарине, а ко жели да му се књига пошаље препоручено иму да пошаље 2 круне и 45 потура. Растиривачи добијају 20 одсто попушта, али они носе поштарину. Ко жели да добије књигу што пре, нека је се пожурити са поручбином, односно новцем на администрацију »Жена« Нови Сад. (Administration »Zsena« Ujvidék).

Женски свет.

Женски витезови. — Како је у Француској покренуто питање о трогодишњем служењу у војци, дошло је на дневи ред и старо питање могу ли женске главе вршити ратничку службу или не. Кад су Херцега од Омала упитали, могу ли женске бити чланови француске Академије Наука, одговорио је: Зеленог фрака не може носити ко није француски поданик, а ко није служио отаџбини као војник не може бити француски поданик.

На то одговара у име жена г-ђа Дијелафај, једна од најратоборнијих поборница за право женскиња: А као зашто и ми женске главе не бисмо могле бити војници?»

Није ли се у рату с Турском борила као српски комита чувена Јованка. Париски »Тан« вели, да су Французи и осим Јованке Орлеанске имали још женских витезова. Краљ Карло VII. дочепао се поново престола благодарећи храбрости једне женске главе. За опсаде Лиона бориле су се жене раме уз раме с људима. Наполеону I. дође једном молба, у којој се вели: »Поред мојих заслуга за отаџбину имам и ту част, да сам муж жени, што је у војци Вашег Величанства две године била тобџија и то добар . . .«

Романтички епи старијих песника пуни су женских витезова. Да поменемо само Ариостова »Бесног Роланда« и жене витезове из Тасова религиозног епа »Изгубљеног Јерусалима.«

Јуначког жеоскиња било је и има и данас и у нас. Народни ђеније дао им је заслужно признање.

Баља поменути и ону јуначку Туркињу девојку из Једрена, што се зимус борила у турској војци за род и отаџбину.

Здравље.

НЕКОЛИКО ЗДРАВСТВЕНИХ НАПОМЕНА.

»Не можеш ти целом свету намесити колача« — вели једна наша изрека. И то је тачно, кад се узме у обзир, како су људске жеље доиста врло различне и једна другој сасвим супротне. Тако нпр. један ужива у зими и налази у њој пуно лепота, а други држи, да је лето и његово шаренило мрого лепше; неко жели кишу, а други опет само сунце. И то иде тако без краја са жељема. Али поред тога постоји још и други сукоб жеља и интереса, који са спољашњим светом немају ничега заједничкога. Он се одиграва само у срцу сваког појединаца и оно га само по свом нахођењу и задовољава. Колико пута морамо да одустанемо од многих жеља, кад се оне с другима не могу да погоде и измире. Такве супротне тежње у жељама јављају се у области нашега разума и осећања, и тада се јављају сукоби. У том погледу нарочито су често у сукобу захтеви науке о чувању здравља и жеље за задовољствима.

Кад смо се већ примили тога посла, да у овом сукобу жеља пресуђујемо, надамо се, да ће нам у том послу помоћи знање оправданих хигијенских захтева о томе, што наука о здрављу допушта у жељи за задовољствима разне врсте без штете по здрављу.

Понеко ће рећи, да се у овом случају тиче двају тежњи, које се не дају измирити. »Где хигијена отпочиње, ту престаје свако задовољство«, рекао је један духовити Француз. Ми тако баш не мислимо. Хигијена и задовољство у пријатном забављању могу се лако слагати; баш у интересу је човештва, да они хармонишу међу собом. Хигијена, која би забрањивала такво задовољство, не би била »наука«, него само жалосна заблуда са рђавим последицама. Проповедајући аскетизам тј. строго уздржавање од сваког задовољства, калуђери у Средњем Веку учинили су ову судбоносну заблуду, али сувремени темперенти има такву боју веселости живота, да данас такав строги захтев о одрицању сваког задовољства не би имао никаква изгледа на успех. Сувремена хигијена казује, да за напредовање човечјег организма ништа није погодније од расположености духа. Лепо каже наша народна пословица: »Весело срце кудељу преде.« Вудар дух чини, да и срце снажно куца и под његовим утицајем врше се и сви процеси живота у најправилнијем облику; стога ведар дух и даје изгледа на снагу, здравље и дуг живот. Бити весела срца — може важити као прво и најважније правило хигијенско. Супротно томе, утучени дух слаби организам у великој мери. Јад и чемер чине, да опада и моћ телесне отпорности према болестима и њиховим последицама. Истина, стоји и то, да нико није поштеђен од брига; јада у животу може имати и најсрећнији човек. Јер сваки рад у људском друштву има свога мира, али има и — терета.

Жеља, да се време задовољно проведе, и сувише је спојена с човековим карактером, да би ми и саму човечју природу унаказили, кад би му такву жељу ускраћивали. Римљани из доба царства чак налажаху, да им је задовољство потребно као свакидаши хлеб. »Panem et circenses!« — Хлеба и игре! беше њихов свакодневни поклич. Наравно, у таквој жељи има и много пре-

тераности. Место после правога рада потражити заслужени одмор тела и духа, у старих је Римљана задовољство постало правило живота. Али и ми живимо у доба, које такође цезне за задовољством. Доста пута нам озбиљним људи пребацују, како и сувише често приређујемо свечаности и и многе забаве. На то се може рећи, да је и за ово наш свет довољно снажан и тај терет може да поднесе.

У наше доба, хигијена продира и у најскривеније углове свакидашњег живота. Она нас штити од тровања рђавим ваздухом и покваречим јелима, брине се за исхрану, која је поводљна за здравље, рчи нас вежбању наших моћи и уклања од нас сувише напрезање. Али поред ове чисто телесне хигијене, постоји и душевна, коју можемо с познатим философом Фајхтерслевеном назвати: »Дијететика душе.« Да не би погрешили у напредном развијању, у наше доба потребна је и ова хигијена. Она баш у наше доба често и подиже свој глас и чини нас пажљивима на уживања, да се у уживању не претера.

»Рано лећи и рано устати чини човека паметним, богатим и здравим« — правило за живот, који води порекло од енглеског методиста I. Wesley, заслужује у наше доба већу пажњу, но што је то иначе случај, нарочито у великим градовима са њиховим бурним животом. Многи мисле, да је рано легање само за прот свет; они пак што тако мисле о легању у ноћу. При таквом схватању о томе када треба лећи, страдају нарочито они, што своје мирно спавање скраћује, јер морају рано на свакодневни посао. Међутим ваља знати, да се у спавању одмарају сва ткива нашега тела, те се и све утрошене материје замењују новима: мишићи наших заморених удова сасвим су обуставили свој рад, па чак и увек радљиво срце умерава број својих откупају, а моћ мишљења лабави. Уколико је сан потпунији, утолико потпуније напреду и целокупно телесноје

опорављење. Пошто светлост има јаке дражи на жива ткива, то се, као што је већ познато, и пријатније спава у таму но у осветљеној соби. Отуда и најдужим спавачима и поред најбоље воље није могућно, да природне законе измењују на своје циљеве, кад од дана граде ноћ. Ми овим не одвраћамо никога од његовог задовољства. Како је сувремени живот удешен, доста пута није ни могућно да се избегне доцније легање у постељу. Несумњиво је за болесне и децу, да не смеју одступати од строгих хигијенских правила, али снажни и здрави људи могу и коју весело протерану ноћ поднети без штете по здравље. Само од изузетка не треба правити правило. Не слаже се, да задовољство престане где хигијена отпочиње, напротив правилно је, да хигијена престане, где »претеривања« у задовољству отпочињу.

(Наставиће се.)

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

М. В. у В. И ми смо чули да је смирени отац Гојко био на једном месту и рекао: избацили смо Ацу Павловића и Нецу Белића и сад су нико и ништа.

Но добро би било, да то отац — Гојко отворено исповеди, да се похвали својим мирољубивим владањем и почитанијем. Хвала вам на извештају и поздравље вам.

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 18. (30.) октобра 1913. год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 19.60
Кукуруз стари	„ 12.40
Клипови	„ 6.40
Зоб	„ 12.—
Јечам	„ 13.20

Свињи.

Свињи мршави	К 1.—
» дебели	» —.98

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАТА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. БОРБА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамаћује са 5½% веће и сталне улоге по 6%
Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Штампарија Светозара Маринкова у Сентомашу.